

اصول تعلیم و تربیت از دیدگاه مقام معظم رهبری در مأموریت‌های تربیتی سپاه

سیاوش نصرت پناه *

هاشم ندایی **

میترا امیری ***

دریافت مقاله: ۱۳۹۶/۲/۲۵

پذیرش نهایی: ۱۳۹۶/۱۱/۱۵

چکیده

در میان همه نهادهای جامعه، تعلیم و تربیت، نهادی بنیادی و اساسی است که نقش منحصر به فردی دارد و تمام نهادهای اجتماعی دیگر به آن وابسته است. تعلیم و تربیت، رسالت اصلی انبیاست، و این خود نشان‌دهنده جایگاه مهم و غیر قابل انکار نهاد تعلیم و تربیت در سعادت و پیشرفت هر جامعه به سمت آرمان‌های خود است. اداره تربیت پاسداری سپاه عهده‌دار تربیت پاسداری است که مأموریت اصلی آنها دفاع از انقلاب اسلامی و حفظ دستاوردهای آن است. طراحان دوره‌ها و طرح‌های تربیتی سپاه، به موازات این کار و به‌منظور تدوین نظام جامع تعلیم و تربیت در سپاه اقدامات فراوانی انجام داده‌اند. این پژوهش به بررسی اصول تعلیم و تربیت در مأموریت‌های تربیتی سپاه - از جمله طرح صادقین که موضوع این تحقیق است - پرداخته است. هدف مقاله، بررسی و استخراج اصول تربیت از دیدگاه مقام معظم رهبری در مأموریت‌های تربیتی سپاه است. تحقیق از نظر ماهیت، کیفی و از لحاظ هدف، کاربردی، و از لحاظ روش توصیفی - تحلیلی است. منابع این تحقیق بیانات و مکتوبات مقام معظم رهبری است. نتایج پژوهش، نشان داد که اصول تعلیم و تربیت مورد نظر مقام معظم رهبری در سه حیطه اعتقادی، اجتماعی و اخلاقی باید در "طرح صادقین" گنجانده شود و مورد توجه قرار گیرد.

کلیدواژه‌ها: اصول تعلیم و تربیت، مأموریت‌های تربیتی سپاه، طرح صادقین، حیطه اعتقادی، حیطه اجتماعی، حیطه اخلاقی.

nosratpanah@ihu.ac.ir

* دانشیار دانشگاه جامع امام حسین (علیه السلام)

hnedae@yahoo.com

** دانشیار دانشگاه جامع امام حسین (علیه السلام)

*** کارشناس ارشد مدیریت آموزش دانشگاه جامع امام حسین (علیه السلام)

mamiry63@yahoo.com

مقدمه

در گستره بیکرانۀ هستی و جذبۀ پرشور حیات، نقطه اوج رشد و کمال انسان رسیدن به مقام قرب الهی و جلب رضایت حق تعالی است. پیامبران و حجت‌های الهی برای رسیدن به چنین کمالی، آیات حق را بر انسانها فرامی‌خواندند تا پرده‌های غفلت و غرور و نادانی را از اندیشه و دل آنها بزدایند و رسالت خویش را در عمق جانهای مشتاق نشانند. تعلیم و تربیت محور اساسی ارتقای حیات انسانها است و در کیفیت بخشیدن به حیات فردی، اجتماعی و سازمانی نقش اصلی دارد. از این رو تربیت افراد مهذب و انسانهای الهی هم جهت و هماهنگ با معیارهای اسلام و همسو با اهداف جمهوری اسلامی در طراحی نظام تعلیم و تربیت جامعه از جایگاه مهم و ویژه‌ای برخوردار است.

تمام نهادهای اجتماعی برای تداوم و فراهم کردن زمینه‌های تحقق اهداف تعیین شده به تعلیم و تربیت نیاز دارند. بعد از انقلاب شکوهمند اسلامی، تلاشهای خوبی در زمینه تحول نظام تعلیم و تربیت صورت پذیرفته است؛ اما تا رسیدن به نقطه مطلوب فاصله زیادی وجود دارد. نظام تعلیم و تربیت در سپاه پاسداران نیز در تربیت کارکنان و تحول سپاه و انتقال آن به آینده نقش اساسی دارد. این امر مستلزم ارائه نظام تربیتی و آموزشی (بوژه در حوزه مأموریت‌های تربیتی سپاه) براساس آموزه‌های اسلامی و در راستای نیازهای مأموریتی سپاه است.

سپاه پاسداران انقلاب اسلامی نهادی است که به منظور حفظ انقلاب و دستاوردهای آن همزمان با پیروزی انقلاب متولد شد و این نکته بسیار قابل تأملی در تبیین و تدوین مأموریت‌های تربیتی آن است. مقام معظم رهبری نیز اعتقاد دارند که مسئله آموزش در سپاه از اهمیت مضاعفی برخوردار است. مجموعه سپاه باید به منظور آمادگی بیشتر برای جهاد و حضور در میدانها، پاسداران خود را به گونه‌ای تربیت کند تا بتوانند رسالت خود یعنی پاسداری از انقلاب و دستاوردهای آن را به گونه شایسته‌ای انجام دهند.

مسئولان تعلیم و تربیت در سپاه با توجه به آموزه‌های تربیتی اسلام به تدوین دوره‌هایی با عنوان طرحهای تربیتی اقدام کرده‌اند، از جمله این طرحها، " طرح صادقین " است. هدف این طرح تربیتی، ایجاد شرایط و موقعیت‌هایی است تا افراد فرصت یابند براساس اختیار و اراده خود در مسیر تحقق اهداف انقلاب و حفظ دستاوردهای آن حرکت کنند. تحقق اهداف مأموریت‌های تربیتی سپاه

در پرتو نظام تربیتی کارآمد و بالنده امکان‌پذیر است تا زمینه ارتقای روحی و معنوی و تقویت دانش، بینش و منش اسلامی افراد را فراهم آورد و پاسدارانی مؤمن، بصیر، شجاع و آگاه تربیت کند که دارای ایمان، معنویت، معرفت دینی و بصیرت انقلابی لازم باشند و لازمه این امر داشتن اصول و مبانی تعلیم و تربیت مناسب و بهینه است.

مبانی نظری

تربیت در اسلام یکی از بنیادین‌ترین پایه‌های دین است. بر همین اساس در جوامع اسلامی بر تربیت معنوی و دینی افراد اهتمام ویژه‌ای می‌شود. دیدگاه بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران (حضرت امام خمینی رحمه الله علیه) این است که مسامحه و سهل‌انگاری در تعلیم و تربیت خیانت به اسلام و جمهوری اسلامی و استقلال فرهنگی یک ملت و کشور است که باید از آن احتراز کرد. حل مشکلات فرهنگی هر نظام ارزشی از طریق تعلیم و تربیت میسر است و در این رابطه تمامی ارکان جامعه از خانواده گرفته تا سازمانها و نهادهای دولتی و غیر دولتی، مسئول و مرتبط و سهیم هستند؛ لذا تعلیم و تربیت در نظام اسلامی فراگیر و همه‌جانبه است؛ پس باید به صورتی همه‌جانبه و جامع نیز مطرح و تبیین شود تا هرکس وظیفه خود را در برابر آن بدرستی بشناسد (بانکی پور فرد و قماش، ۱۳۸۰: ۴۶).

طی سالهای اخیر فرماندهی کل سپاه بر تربیت دینی پاسداران تأکید بیشتری کرده‌اند؛ بر همین اساس مسئولان تربیت در سپاه تلاش کرده‌اند تا در تدوین دوره‌های تربیتی، شاخصهای پرورش "عبد صالح" را لحاظ کنند. به همین دلیل و با توجه به نقش دوره‌های تربیت پاسداران در افزایش بینش و تربیت معنوی آنان، ضروری است اصول و مبانی تعلیم و تربیت دوره‌های تربیت پاسداران مورد بررسی قرار گیرد و با شاخصهای تربیت "عبد صالح" و "انسان کامل" تطابق داده شود. "طرح صادقی" در سال ۱۳۹۲ و با هدف کمک به تقویت روحیه و اراده، عمل جهادی و انقلابی، تعاملات مردمی و اجتماعی آحاد پاسداران داوطلب و مشتاق، بویژه فرماندهان و مدیران و مربیان و برجستگان و ارتقای بعد نهادی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی از طریق تشکیل، هدایت و فعالیت گروه‌های صادقی در صحنه و میدان عمل تدوین شد و به مرحله اجرا درآمد. این طرح تاکنون چند بار مورد اصلاح و بازنگری قرار گرفته است. در "طرح صادقی" انتظارات مقام معظم

رهبری مورد توجه و تأکید قرار گرفته است (که از نقاط قوت این طرح به شمار می‌آید). در این طرح، فصلی با عنوان "اصول حاکم بر طرح" بیان شده است که به نظر می‌رسد این اصول در جهت تحقق اهداف طرح است و اصول تعلیم و تربیتی نیست که باید این طرح بر آن استوار باشد؛ لذا این مقاله به دنبال یافتن آن دسته از اصول تعلیم و تربیت در دیدگاه مقام معظم رهبری است که موجب بهبود و ارتقای "طرح صادقین" شود.

پیشینه پژوهش

صاحب نظران و اندیشمندان حوزه تعلیم و تربیت تلاش کرده‌اند تا با پرداختن به ابعاد مختلف این حوزه و با تبیین تعلیم و تربیت اسلامی گامهای مؤثری در جهت تربیت نسل انقلابی بردارند. از این رو کتابها و پایان‌نامه‌ها و مقالات متعددی در این حوزه به رشته تحریر درآمده است که به دلیل رعایت اختصار برخی از پژوهشها ذکر می‌شود.

خسرو باقری (۱۳۸۹) در کتاب "نگاهی دوباره به تربیت اسلامی" با روشی نوین و قابل توجه به بیان و تبیین اصول و مبانی تعلیم و تربیت از دیدگاه قرآن کریم پرداخته و ابتدا به تبیین مبانی تعلیم و تربیت از متن آیات و روایات پرداخته و سپس براساس مبانی تبیین شده اصول تعلیم و تربیت ذیل هر مبنا را با همان روش بررسی آیات و روایات بیان نموده است.

فتاح نیازی (۱۳۷۵) در تحقیقی با عنوان بررسی اصول، اهداف و روش‌های تربیت از دیدگاه قرآن به تربیت و دیدگاه‌ها، انسان در قرآن، مشخصات تربیت از دیدگاه قرآن، اصول تربیت از منظر قرآن، اهداف تربیت از نظر قرآن و روش‌های تربیت در قرآن پرداخته است.

هما مسعودی (۱۳۷۹) در بررسی مبانی و اصول تربیتی در سیره انبیا در قرآن، در سه بخش به بحث درباره تربیت و مسایل گوناگون آن، بررسی معانی لغوی و اصطلاحی تربیت، آشنائی با اصطلاحات مبانی و اصول و روش‌ها و سیره تربیتی؛ جایگاه تعلیم و تربیت در قرآن: تکامل انسان، استقرار دین، تحقق تربیت صحیح؛ بررسی مبانی و اصول و سیره تربیتی انبیا در قرآن: تأثیرپذیری باطن از ظاهر، تأثیرپذیری ظاهر از باطن، ظهور تدریجی شاکله، تأثیر شرایط برانسان، مقاومت و تأثیرگذاری بر شرایط، جذبۀ حسن، جذبۀ احسان، تطور وسیع آدمی، کرامت، اندیشه‌ورزی و تفکر، شناخت خدا، ضعف نفس، حب، آزمندی و شتاب اقدام کرده است.

زهرا حسنی (۱۳۸۲) معتقد است فلسفه تعلیم و تربیت در قرآن برای رساندن انسان به سوی

ارزش‌های والای انسانی است و تربیت صنعتی است برای پروردن انسان کامل. هدف از تعلیم و تربیت، رسیدن به معرفت و شناخت است زیرا جهل باعث سقوط انسان می‌شود و بدترین انسان‌ها کسانی هستند که قدرت درک و اندیشه و تعقل ندارند. تربیت همواره متوجه هدف‌های عالی و ارزشمند اخلاقی و اجتماعی است ولی هدف تعلیم آشنا کردن فرد به امور محدود و تمرین ذهنی در آنها است و میدان مفهومی تربیت وسیع‌تر از تعلیم است. علم در صورتی درمان دردها است که با عمل هماهنگ گردد. تربیت یعنی رشد استعداد‌های انسان، تهذیب وجدان، ایجاد عادات خوب و به ثمر رساندن عواطف لطیف و به معنی نایل ساختن انسان به کمالات درخور او در جنبه مادی و معنوی است.

محمدعلی افخمی اردکانی (۱۳۸۶) در تحقیقی با عنوان تبیین مبانی و اصول تربیت اجتماعی در نهج‌البلاغه به بررسی توسعه هر چه بهتر روابط صحیح اجتماعی افراد یک جامعه، با تدوین و ارایه تربیت اجتماعی بر پایه فرهنگ عقاید، اهداف و سیاست‌های تربیتی آن جامعه پرداخته است. این پژوهش برای وصول به این مقصود نخست به ارائه تعریف تربیت اجتماعی براساس سخنان حضرت علی علیه‌السلام پرداخته، آنگاه مبانی و اصول تربیت اجتماعی بر مبنای نهج‌البلاغه را استخراج و تبیین نموده است.

رقیه کشاورز (۱۳۹۰) با هدف بررسی سوره انعام و استخراج اصول شیوه‌های تربیتی آن و ارایه راهکارهای عملی در عرصه تعلیم و تربیت به اصول و شیوه‌های تربیت انسان در سوره مبارکه انعام اهتمام ورزیده است. یافته‌های این تحقیق شامل شش مبنای تربیتی، هفت اصل تربیتی و ۱۴ روش تربیتی است.

شکریان (۱۳۸۸) با هدف بررسی مبانی تعلیم و تربیت از دیدگاه دو مفسر بزرگ معاصر علامه طباطبایی و استاد شهید مطهری به این نتیجه رسید که: اولاً مقولات فلسفی رئالیسم اسلامی (هستی‌شناسی، خداشناسی و...) بر تعلیم و تربیت آن تأثیر مستقیم دارد. به عبارت دیگر بین مقولات فلسفی (حکمت نظری) و جنبه‌های مختلف تعلیم و تربیت (حکمت عملی) ارتباط منطقی وجود دارد. البته برخی از مقولات بر بعضی از جنبه‌های تعلیم و تربیت تأثیر مستقیم‌تر و بیشتری دارد. ثانیاً با توجه به نظریات بررسی شده به این مطلب نیز اشاره می‌کند که رئالیسم اسلامی دارای یک نظام ویژه تربیتی است و هدف نهایی جهان‌شناسی رئالیسم اسلامی در واقع نمایان ساختن وحدت و پیوستگی جمیع کاینات و تمام مراتب وجود است. این مسئله بسیار مهم و اساسی است و می‌تواند

راهگشای علوم باشد زیرا توحید، اساس و پایه جهان بینی رئالیسم اسلامی است که در هر شأنی از شئون و مرحله‌ای از مراتب فرهنگ آن به صورت‌های مختلف ظهور و بروز داشته و دارد. زلیخا شهبازی (۱۳۸۸) به تبیین مبانی، اصول و روش‌های تربیت اجتماعی در اسلام از منظر قرآن و نهج البلاغه، پرداخته و می‌گوید انسان موجودی است برتر از سایر موجودات عالم، با ابزارهای خارق‌العاده‌ای چون عقل و اراده و اختیار است؛ اما همین انسان برای شکوفایی عقل و جهت‌دهی صحیح به اراده و اختیارش، نیاز به تعلیم و تربیت دارد و به همین دلیل تربیت، از اهم مسایل زندگی هر انسان بوده و شکل‌گیری شخصیت هر انسانی وابسته به تربیت اوست. از سوی دیگر با توجه به این که خداوند انسان را به گونه‌ای آفریده است که برای رفع نیازهای متعدد خود با اجتماع و در اجتماع زندگی کند لذا تربیت امری تنها فردی نبوده بلکه جنبه اجتماعی آن نیز دارای اهمیت زیادی است. نظام تربیت اجتماعی عبارت است از مجموعه اندیشه، نظریه و تدابیری که به طور منظم و سازمان یافته، موجبات تعالی جامعه و افراد آن را در زمینه‌های مختلف و در راستای دستیابی به اهداف فراهم می‌آورد. این مجموعه نظریه‌ها و تدابیر را می‌توان در قالب مبانی، اصول و روش‌های تربیت اجتماعی دسته‌بندی کرد. باید توجه داشت که هر مکتب و اندیشه‌ای دیدگاه‌های خاصی دارد و مبانی، اصول و روش‌های متفاوتی را برای تربیت اجتماعی ارائه می‌کند، با توجه به این که جامعه ما یک جامعه اسلامی است لذا در این تحقیق سعی شده است تا مبانی، اصول و روش‌های تربیت اجتماعی متناسب با معیارهای اسلامی از منظر قرآن و نهج‌البلاغه مورد بررسی و تبیین قرار گیرد.

شهاب‌الدین مشایخی (۱۳۹۰) در تحقیقی با عنوان اصول تربیت از دیدگاه امام علی علیه‌السلام می‌گوید: اساساً در منابع تربیت دینی نباید اولویت را به پیگیری شیوه‌های جزئی داد، بلکه نیل به اصول قواعد جامع که دربرگیرنده چارچوب تربیتی از دیدگاه دین است، یگانه انتظار صحیح و مناسبی است که در رویارویی با این منابع باید مد نظر قرار گیرد. سلوک و گفتار امام علی علیه‌السلام به عنوان نمونه‌ای غنی از منابع مزبور با این رویکرد مورد توجه قرار گرفته است. برخی از این اصول عبارتند از: آخرت‌گرایی دنیاگرایی، عمل‌گرایی آرزوگرایی، امیدواری یأس‌گریزی، پایداری پرهیز از رفاه زدگی، تعقل‌ورزی غفلت‌زدایی، تواضع‌گرایی تکبر‌گریزی.

معصومه صمدی (۱۳۹۲) در بررسی مبانی، اصول و روش‌های تربیت اخلاقی در سیره پیامبر صلی‌الله علیه و آله و سلم و اهل بیت علیهم‌السلام می‌گوید هدف اصلی تحقیق شناسایی مبانی،

اصول و روش‌های تربیت اخلاقی در سیره پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و اهل بیت علیهم السلام بود. جمع‌بندی مبانی، اصول و روش‌های مورد مطالعه حاکی است که در سیره پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و اهل بیت علیهم السلام اخلاق تربیت اخلاقی از ایمان و اعتقاد به خدا سرچشمه می‌گیرد. معصومین همواره در سیره تربیتی خود پرورش متریبانی را مورد توجه قرار داده‌اند که بتوانند وظیفه اخلاقی خود را در موارد گوناگون، مستقلاً یا با مراجع به مراجع معتبر، تشخیص دهند و بدون تأثیرپذیری از موانع بیرونی و درونی به وظیفه اخلاقی خود عمل کنند؛ علاوه بر این، دقت در سیره پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و اهل بیت علیهم السلام، گویای این است که در این سیره، نگاه متعادل به عقل، وحی، دین، اخلاق، حسن فعلی و حسن فاعلی همواره مد نظر بوده است؛ یعنی این که نه این منابع کنار زده شود و نه درباره آن بزرگ نمایی گردد بلکه هر کدام از آنها در حد واقعی خود به رسمیت شناخته شده؛ این نگاهی است که به تربیت اخلاقی جامعیت می‌دهد و سیاستگذاران نظام آموزشی و فرهنگی می‌توانند با برنامه ریزی مطلوب خود این نگاه تربیتی را در کل نظام آموزشی و فرهنگی تسری دهند.

تعاریف و مفاهیم

در ذیل به تعاریف برخی از مفاهیم مرتبط با موضوع مقاله، اشاره می‌شود:

تعلیم: تعلیم، فراهم کردن زمینه‌ها و عوامل است برای اینکه متعلم دانشی را واجد شود. نکته حائز اهمیت در این تعریف این است که معلم فقط زمینه‌ها را به منظور فراگیری متعلم آماده می‌کند و این متعلم است که خود فعالانه به یادگیری می‌پردازد (شکوهی یکتا، ۱۳۷۷: ۵)

تربیت: تربیت، پرورش دادن است؛ یعنی استعداد‌های درونی را که بالقوه در هر چیز موجود است به فعلیت درآوردن و پروردن و لذا تربیت فقط در مورد جاندارها یعنی گیاه و حیوان و انسان صادق است و اگر در مورد غیر جاندار این کلمه را به کار ببریم، مجازاً به کار برده‌ایم؛ نه اینکه به مفهوم واقعی آن شیء را پرورش داده‌ایم (مطهری، ۱۳۷۶: ۵۷).

تعلیم و تربیت: تعلیم و تربیت، فرایندی تعالی جویانه، تعاملی، تدریجی، یکپارچه و مبتنی بر نظام اسلامی است که به منظور هدایت افراد جامعه به سوی آمادگی برای تحقق آگاهانه و اختیاری مراتب حیات طیبه در همه ابعاد، زمینه‌های مناسب تکوین و تعالی پیوسته هویت ایشان را در راستای

شکل‌گیری و پیشرفت جامعه اسلامی فراهم می‌آورد (سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، ۱۳۹۰: ۵).

تعلیم و تربیت اسلامی: شناخت خدا به عنوان رب یگانه انسان و جهان و برگزیدن او به عنوان رب خویش و تن دادن به ربوبیت او و تن زدن از ربوبیت غیر (باقری، ۱۳۸۹: ۵۴).

مبانی تعلیم و تربیت: مبانی تعلیم و تربیت از موقعیت انسان و امکانات و محدودیتهای او و نیز از ضرورت‌هایی بحث می‌کند که حیاتش همواره تحت تأثیر آنهاست. از آنجا که این مباحث پایه و اساس بحث‌های دیگر هر نظام تربیتی را شکل می‌دهد، به مبانی تربیت تعبیر شده است (شکوهی، ۱۳۷۸: ۵۰).

مبانی تربیت اسلامی: مجموعه قضایای مدلی است که تبیین "چیستی"، "چرایی" و "چگونگی" تربیت براساس دیدگاه اسلامی با توجه به آنها صورت می‌گیرد و از "آموزه‌های وحیانی" و "معارف اسلامی" به دست می‌آید (جمعی از نویسندگان، ۱۳۸۷: ۲۰).

اصول تعلیم و تربیت: مجموعه قواعدی است که با نظریه قانونمندیهای یاد شده اعتبار می‌شود و راهنمای عمل قرار می‌گیرد. البته ممکن است این قواعد همواره ترجمه مستقیم آن قانونمندیها از قضایای حاوی "است" به قضایای حاوی "باید" نباشد؛ زیرا این قواعد علاوه بر اینکه تحت تأثیر قانونمندیها است از اهداف تربیتی هم تأثیری می‌پذیرد. بنابراین ممکن است اهداف تربیتی، برخی از اصول را مجاز بشمارد و مانع از استخراج برخی از اصول به شیوه ترجمه‌ای یاد شده باشد؛ چنانکه ممکن است برخی از اصول را در صدر و برخی دیگر را در ذیل بشانند (باقری، ۱۳۸۹: ۶۳).

معرفی طرح صادقین

این طرح به این شرح است: "طرح صادقین، حرکتی اختیاری و آگاهانه به نحوه داوطلبانه ولی هدایت شده در صحنه و میدان یاد دهنده، تعالی بخش، رشد دهنده، جذاب، با نشاط و شوق‌انگیز است که آحاد پاسداران بتوانند مراحل رشد و تعالی خود را بسرعت طی، و نقش الگویی و پیش برنده و تحول آفرین خود را در مسیر حرکت پر شتاب انقلاب اسلامی ایفا کنند" (طرح صادقین، ۱۳۹۲).

هدف طرح صادقین کمک به تقویت روحیه و اراده، عمل جهادی و انقلابی، تعاملات مردمی و اجتماعی آحاد پاسداران داوطلب و مشتاق بویژه فرماندهان و مدیران و مربیان و برجستگان و ارتقای بعد نهادی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی از طریق تشکیل، هدایت و فعالیت گروه‌های

صادقین در صحنه و میدان عمل است.

طرح صادقین درصدد است با بهره‌گیری از الگو و تجربه و روشها و شیوه‌های خلاق، زمینه حضور آگاهانه و اختیاری آحاد پاسداران را در گروه‌های صادقین و کار و فعالیت جمعی و گروهی در صحنه و میدان عمل فراهم سازد تا آنان بتوانند رفتارهای متعدد و متقابل را تجربه کنند و همه اعضا در رشد و تکامل همدیگر تأثیرگذار و نقش آفرین باشند و شایستگی‌های پاسداری در محیطی واقعی، عملی و صمیمی و معنوی رشد و ارتقا یابد.

اهداف عملیاتی طرح عبارت است از:

- ۱ - ایجاد فرصت نقش‌آفرینی برای پاسداران داوطلب، مشتاق و مستعد رشد و تعالی پاسداران انقلاب اسلامی
- ۲ - ایجاد زمینه تعاملات و ارتباط سازنده و حرکت و قیام جمعی و تعالی بخش برای پاسداران داوطلب و مشتاق
- ۳ - ایجاد زمینه ارتباط و انس پاسداران داوطلب و مشتاق با ولایت، مبانی، ارزشها و الگوهای پاسداری
- ۴ - ایجاد موقعیت و شرایط کسب تجربه عملی و نهادینه ساختن آموخته‌ها در صحنه و میدان عمل
- ۵ - کمک به تکمیل چرخه کادرسازی و تربیت فرماندهان و مدیران جدید در صحنه و میدان عمل

اصول حاکم بر طرح صادقین

اصول حاکم بر طرح صادقین عبارت است از:

- ۱ - اصل داوطلبانه و مشتاقانه بودن
- ۲ - اصل میدانی و عملی بودن
- ۳ - اصل تدریجی و استمرار
- ۴ - اصل جمعی و گروهی بودن
- ۵ - اصل مومنانه و صادقانه بودن
- ۶ - اصل صفات و رفتار صادقین

در ادامه به توضیح مختصر این اصول پرداخته می‌شود:

- ۱ - اصل داوطلبانه و مشتاقانه بودن

- خداوند انسان را موجودی آزاد، دارای قدرت انتخاب و اعمال اراده در حیطه اعمال اختیاری

آفریده است.

- علم و عقل از مبادی آزادی و عمل اختیاری انسان به شمار می‌رود.
- اساس هرگونه تکلیف و مسئولیت پذیری انسان نسبت به ضوابط و تکالیف اخلاقی و حقوقی اراده و اختیار اوست.
- بدون آزادی و اختیار انسان، سخن از پاداش و عقاب بی معناست.
- اصولاً هرگونه تکاملی که برای انسان حاصل می‌شود در اثر رفتار اختیاری و آزادانه اوست.
- عمل صالح، عملی است که از روی اراده و اختیار انجام شود.
- مجاهد و انقلابی، تمامی رفتار خودش را با معرفت و شناخت، اعتقاد و باور قلبی و اراده و اختیار انجام می‌دهد.

- عمل جهادی و انقلابی بدون اختیار و اراده معنا و مفهوم ندارد.
- در مسیر هدایت یا ضلالت انسان هیچ عاملی جایگزین اختیار و اراده او نمی‌شود.
- ۲- اصل میدانی و عملی بودن
- پاسداران در رویارویی با سختی‌ها و مشقت‌های میدان عمل رشد می‌یابند و متحول می‌شوند.
- روزمرگی و گوشه نشینی و فاصله گرفتن از میدان عمل، پاسداران را فرسوده می‌کند.
- با عمل به معلومات و تمرین عملی دایمی از فراموشی تدریجی آنها جلوگیری می‌شود.
- علم و عمل، اثری متقابل در یکدیگر دارد. قوی‌ترین دعوت کننده به عمل، علم است.
- وقتی عمل واقع، و اثرش به چشم دیده شد، همان عمل بهترین معلمی خواهد بود که علم را به آدمی می‌آموزد.

- عمل به معلومات، دانش انسان را به نور تبدیل می‌کند.
- عمل به معلومات، معرفت اجمالی او را به معرفت تفصیلی تبدیل می‌کند.
- فعالیتهای عملی و میدانی، توانایی، مهارت، انگیزه، اراده و استقامت انسان در عمل به تکلیف را افزایش می‌دهد.

- با فعالیتهای میدانی و عملی، استعدادهای بالقوه انسان به فعلیت می‌رسد و شکوفا می‌شود.
- با فعالیتهای میدانی و عملی، عینیت یافتن و تحقق یافتن مبانی و آموزه‌ها اثبات می‌شود و دیگران جرأت ورود به صحنه عمل را پیدا می‌کنند.
- با فعالیتهای میدانی و عملی، الگوهای رفتاری به صورت عینی به نمایش گذاشته می‌شود.

- فعالیت‌های میدانی و عملی، اثر بخشی اقدامات آموزشی را افزایش می‌دهد.

۳- اصل تدریجی و استمرار

- رشد و تعالی انسان، عمل اجتماعی مستمر است و در طول حیات او جریان دارد.

- حرکت تکاملی انسانی مرحله‌ای است و در هر مرحله از یک سطحی به سطح بالاتر و

کاملتر حرکت می‌کند.

- استعداد‌های انسان بتدریج رشد می‌یابد و شکوفا می‌شود.

- آستان تحمل انسان برای عبور از سختی‌ها و مشقت‌های رشد و تعالی، محدود و متفاوت است.

- در فعالیت‌های تربیتی، رعایت شرایط روحی، فکری و جسمی انسان موجب موفقیت بیشتر

می‌شود.

- تأثیر اقدامات و فعالیت‌های تربیتی تدریجی و طولانی مدت است.

- برای رشد و تعالی انسان باید فرصت فکر کردن، تصمیم‌گیری و انتخاب به او داد.

۴- اصل جمعی و گروهی بودن

- بنیان اسلام بر اجتماع نهاده شده و تمامی آموزه‌های اسلام بیانگر این معناست.

- اسلام در هدایت انسان به سوی سعادت حقیقی، او را وابسته به ممنوع خودش قرار داده است.

- انسانها در بستر ارتباطات و تعاملات جمعی، نیازمند حرکت گروهی و زندگی مشترک هستند

که:

* رفتارهای متعدد و متقابل را تجربه می‌کنند.

* از یکدیگر تأثیر می‌پذیرند و بر یکدیگر تأثیر می‌گذارند.

* یاددهی و یادگیری جمعی نیز در چنین وضعیتی اتفاق می‌افتد.

* رفتار هر عضوی از جمع برای اعضای دیگر اهمیت می‌یابد و حساسیت برانگیز و الهام بخش

می‌شود.

* نیروها و توانهای پراکنده، منسجم، متحد، متفق، متمرکز، همراستا و هم‌افزا می‌شود.

* استعدادها و تواناییهای افراد شکوفا می‌شود.

* افراد از حصارهای خود ساخته منیت و فردیت خارج می‌شوند و در پیشرفت جامعه، آگاهانه

و مسئولانه نقش آفرینی می‌کنند.

* افراد هم به سعادت و کمال خویش می‌رسند و هم در رشد و سعادت و کمال دیگران مؤثر

واقع می‌شوند.

* افراد آموزه‌ها و آموخته‌ها را تمرین و تکرار، و تجربیات سازنده و جدیدی را کسب می‌کنند.

۵- اصل مؤمنانه و صادقانه بودن

- بیانگر حقایق و واقعیت‌ها است.

- بین اعتقاد، گفتار و عمل انسان هماهنگی به وجود می‌آورد.

- ظاهر و باطن انسان را یکسان، بلکه باطن آدمی را از ظاهرش بهتر می‌سازد.

- رفتار، تمام ابعاد وجودی انسان را در بر می‌گیرد.

- صداقت، نسبت به دیگر فضایل اخلاقی از جامعیت علمی و عملی برخوردار است.

- پایه و اساس رسیدن به کمال انسانی و ایمان حقیقی.

- الگو شدن و تأثیر گذاری در دیگران.

- بین جسم و روح انسان هماهنگی و تعادل ایجاد می‌کند.

- روابط انسان با خودش و دیگران را بر محور حق و حقیقت برقرار می‌کند.

- اعتماد و اطمینان دیگران را نسبت به انسان افزایش می‌دهد.

- سدی محکم در برابر انحراف انسان در مقابل جاذبه‌های محیطی و هوای نفس ایجاد می‌کند.

- عمل انسان را خالص می‌کند.

- با تقویت اعتماد و اطمینان انسان به صدق وعده‌های الهی، زمینه توکل بر او را فراهم می‌کند.

- باطل، ظلم، نفاق، دروغ‌گویی، ریا، حيله و تزویر، تملق و چاپلوسی و تکلف را نفی می‌کند.

۶- اصل صفات و رفتار صادقین

- به خدا و رسول او ایمان دارند و بدون شک و تردید از آنان پیروی می‌کنند.

- رضایت خداوند متعال را بر هوای نفس خود و خشنودی دیگران ترجیح می‌دهند.

- به عهد و پیمان خود با خدا، اولیای الهی و مردم وفادار و پایبند هستند.

- بر اساس حق و عدالت عمل و رفتار، و در عرصه‌های مختلف از آنها دفاع می‌کنند.

- با جان و مال در راه خدا جهاد می‌کنند.

- گفتار و کردارشان با اعتقاد حق آنان هماهنگ است.

- ظاهر و باطنشان یکسان، بلکه باطنشان از ظاهرشان بهتر و آراسته‌تر است.

- منفعت حقیقی و دراز مدت صداقت را بر منفعت خیالی دروغ ترجیح می‌دهند.
- خدا، رسول خدا و ولی خدا را با جان و مال یاری می‌کنند.
- در هنگامه تنگدستی، مشکلات، گرفتاری و جنگ، مقاومت و ایستادگی می‌کنند و تسلیم نمی‌شوند.
- بر اساس علم و آگاهی اظهار نظر می‌کنند.
- از اطمینان خاطر و آرامش روحی برخوردار هستند.
- از دروغ گفتن حتی به شوخی پرهیز می‌کنند.

روش پژوهش

ابتدا با استفاده از منابع علمی حوزه تعلیم و تربیت، مفاهیم اصلی مربوط به این تحقیق و رویکرد نظری آن مورد بررسی قرار گرفت (مبانی، اصول، ارتباط منطقی بین اصول و مبانی)؛ در گام بعدی بیانات مقام معظم رهبری از منابع استخراج، و در فیش‌ها ثبت شد و سپس با توجه به تعدد بیانات در هر حیطه، از میان بیانات، آنهایی که فراگیرتر بود، انتخاب شد. در گام بعدی با شیوه تحلیلی استنباطی و چارچوب نظری ارائه شده اصول تربیتی در مأموریت‌های تربیتی سپاه استنباط و استخراج گردید.

در این تحقیق ابتدا و با استفاده از نرم افزار حدیث ولایت، بیانات مقام معظم رهبری، که در آنها واژه تربیت به کار رفته است، جمع‌آوری، و در قالب ۱۶۹۰ فیش تنظیم شد که نمونه آن خواهد آمد. در گام بعدی و با بهره‌گیری از قاعده تأکید و تکرار از میان این تعداد فیش، کلید واژه‌هایی به دست آمد که مبنای اصول قرار گرفت. در گام بعدی و با مشخص شدن کلید واژه‌های اصول دوباره به جستجو در بیانات مقام معظم رهبری پرداخته شد؛ لیکن این بار جستجو با توجه به کلید واژه‌های مشخص شده در فیشهای اصول، تدوین گردید و سپس برای آسانی ادامه کار، سعی شد به جای یک عبارت به عنوان اصل از مصدری استفاده شود که متضمن معنای آن اصل باشد.

یافته‌های پژوهش

با مطالعه، بررسی و تحلیل بیانات مقام معظم رهبری، اصول تربیت مورد نظر ایشان به عنوان

رکن اصلی و مهم در نظام جامع تعلیم و تربیت در سه حیطه اعتقادی، اجتماعی و اخلاقی استخراج، و نتیجه آن در جدولهای ذیل ترسیم شد:

جدول ۱: اصول مستخرج در دیدگاه مقام معظم رهبری

عنوان خلاصه شده اصل	اصل	متن کلام مقام معظم رهبری	تاریخ
همراه بودن تربیت «جسم و روح»	توجه به همراهی تربیت جسم و روح	در اسلام مسئله جسم و روح توأمند و قابل تفکیک نیستند. اسلام معتقد است که انسان باید جسم و روح را با هم پرورش بدهد. پرورش جسم مقدمه پرورش روح است.	۱۳۶۶/۵/۲۱
تدین	توجه به نقش دین در تربیت انسان	آن کسی که به خدا و قیامت معتقد است در دنیا به گونه‌ای عمل می‌کند و کسی که فاقد این جهان‌بینی است، طور دیگر رفتار می‌کند؛ پس جهان‌بینی هر انسانی در تشکیل شخصیت او تأثیر اساسی دارد.	۱۳۶۸/۳/۱۸
تعبد	توجه به رکن بودن عبادات در تربیت	تمام عبادات و تکالیف شرعی در حقیقت ابزارهای همین تزکیه یا همین تربیت است. روزه یک رکن اساسی در تعالی معنوی و تکامل روحی و هدایت و تربیت انسانی است.	۱۳۷۶/۱۰/۱۲
تقرب	توجه رسیدن به خدا در تربیت	برای انسان هدف اعلی عبارت از وصول به حق، رسیدن به قرب باری تعالی و تخلق به اخلاق الهی است.	۱۳۷۰/۰۱/۲۹
عبودیت	اصل تربیت انسان صالح	انقلاب ما آمد تا انسان صالح تربیت کند. آن چیزی که این انقلاب را تا امروز نگهداشته است، عبارت از صلاح انسانها است؛ همان مقدار مایه صلاحی است که ما ملت داریم.	۱۳۶۹/۱۰/۱۰
حیات طیبه	توجه به تربیت در چگونگی زندگی انسان	در حال کسب و کار هم با خدا، در حال خوردن و آشامیدن هم باز به یاد خدا، اگر دنیا بتواند این طور انسانهایی را تربیت کند... این حیات طیبه است.	۱۳۷۰/۰۱/۲۹
تفکر	توجه به اهمیت تربیت تفکر و تعقل	تربیت عقلانی یعنی نیروی خرد انسانی را استخراج کردن، مشعل خرد انسانی را به دست انسان سپردن تا راه را با این مشعل تشخیص بدهد و قادر بر طی کردن آن راه باشد؛ این اولین مسئله است.	۱۳۸۸/۴/۲۹
تکریم	توجه اسلام به اهمیت کرامت انسانی	هیچ مکتبی به قدر اسلام، ارزش و کرامت انسان را والا نمی‌داند. یکی از اصول اسلامی که همیشه در تعریف و معرفی اسلام مطرح شده است، اصل «تکریم انسان» است.	۱۳۷۱/۹/۲۵
معلم	توجه به نقش معلم در تربیت	آنجا که اسلام برای اولین بار می‌خواهد وارد شود و جامعه را اداره کند، یکی از کارهای اساسی اش میدان دادن به معلمین در بین مردم است. نقش معلم و مربی در جامعه ما، نقش تراز اول است.	۱۳۷۱ / ۲/۹

ادامه جدول ۱: اصول مستخرج در دیدگاه مقام معظم رهبری

عنوان خلاصه شده اصل	اصل	متن کلام مقام معظم رهبری	تاریخ
محتوا	توجه به اهمیت محتوا در تربیت	اگر می‌خواهیم حقیقتاً اسلامی شویم، باید محتوا را اسلامی کرد. آیات قرآنی است که توانست در روزگاری، انسانهایی را تربیت کند که با دنیای کفر و ظلمات بستیزند.	۱۳۸۴/۶/۸
محیط	توجه به اهمیت سلامت محیط تربیت	سلامت محیط پرورش آدمی به معنای آن است که بشر با خدای خود، با درون خود، با همنوعان خود و با طبیعت پیرامون خود با صلح و سلامت رفتار کند.	۱۳۷۹/۶/۹
تکلیف	توجه به تربیت تکلیف‌مداری	این درس را هم سعی کردم که از امام عزیز بزرگوار فقیدمان به یاد داشته باشم که باید مقصود ما انجام تکلیف باشد.	۱۳۶۸/۵/۱۵
استمرار	توجه به استمرار تربیت در طول عمر انسان	دوره تربیت انسان یک دوره نامحدود است. شروع آن از آغاز حیات است و تقریباً تا رسیدن مرگ ادامه پیدا می‌کند.	۱۳۶۵/۵/۲۱
اخلاق	توجه به رکن بودن اخلاق در تربیت	یک انسان اسلامی، فقط انسانی هم نیست که اعتقاد اسلامی داشته باشد و عمل اسلامی بکند، بلکه اخلاق اسلامی هم رکن اساسی است.	۱۳۷۰/۱۰/۲۵

در جدول ۲ تعداد فیشها در هر حیطه آمده است.

جدول ۲: اصول از دیدگاه مقام معظم رهبری در سه حیطه اعتقادی، اجتماعی و اخلاقی در یک نگاه

ردیف	اصول حیطه اعتقادی	تعداد فیش	اصول حیطه اجتماعی	تعداد فیش	اصول حیطه اخلاقی	تعداد فیش
۱	تربیت همراه جسم و روح	۸۹	معلم	۸۵	اخلاق	۲۶۵
۲	تدین	۴۵	محتوا	۵۰	-	-
۳	تعبد	۵۳	محیط	۲۹۱	-	-
۴	تقرب	۴۹	تکلیف	۲۱۹	-	-
۵	عبودیت	۱۳۳	استمرار	۴۰	-	-
۶	حیات طیبه	۳۰	-	-	-	-
۷	تکریم	۱۹۰	-	-	-	-
۸	تفکر	۱۵۱	-	-	-	-
	جمع	۷۴۰	-	۶۸۵	-	۲۶۵
جمع کل فیش‌ها ۱۶۹۰						

از آنجا که این اصول براساس قاعدهٔ تأکید استخراج شده، تعداد فیش در هر اصل تنها بیان کنندهٔ اهمیت برخی اصول نسبت به دیگر اصول است و به عنوان جدول فراوانی تلقی نمی‌شود. مقایسهٔ اصول تعلیم و تربیت در دیدگاه مقام معظم رهبری با اصول حاکم بر "طرح صادقین" آنچه در "طرح صادقین" تحت عنوان اصول بیان شده در واقع عوامل تحقق انتظارات مقام معظم رهبری در مورد سپاه است؛ از این رو نمی‌توان اصول حاکم بر "طرح صادقین" را اصول تربیتی نامید؛ لذا هنگام مقایسهٔ اصول حاکم بر "طرح صادقین" با اصول از دیدگاه مقام معظم رهبری، تنها به مقایسهٔ اصول با هم اکتفا نشده و هم عنوان اصول و هم عوامل آنها با هم مورد بررسی قرار گرفته است؛ از این رو گاهی یک اصل در "طرح صادقین" با بیش از یک اصل از اصول در دیدگاه مقام معظم رهبری و گاهی یک اصل در "طرح صادقین" در دو حیطه با اصول در دیدگاه مقام معظم رهبری امکان مقایسه را دارد. حال برای توضیح بیشتر، مقایسهٔ اصول در هر حیطه به طور جداگانه توضیح داده می‌شود.

جدول ۳: مقایسهٔ اصول تعلیم و تربیت در دیدگاه مقام معظم رهبری با اصول حاکم بر "طرح صادقین" (حیطهٔ اعتقادی)

اصول حاکم بر "طرح صادقین"	اصول تربیت در دیدگاه مقام معظم رهبری
مؤمنانه و صادقانه بودن	تربیت همراه جسم و روح
	عبودیت
صفات و رفتار صادقین	تدین
جمعی و گروهی بودن	عزت
	حیات طیبه
اصولی که در "طرح صادقین" به آنها پرداخته نشده است.	تقرب
	تفکر
	تعبد

همان طور که مشاهده می‌شود در حیطهٔ اعتقادی از دیدگاه مقام معظم رهبری سه اصل "تفکر" "تقرب" و "تعبد" وجود دارد که در "طرح صادقین" به آنها پرداخته نشده است. دو اصل "تقرب" و "تعبد" از اصول هدف محور است و در تربیت اسلامی و تدوین نظام جامع تعلیم و

تربیت از اصول مسلم و قطعی است که در "طرح صادقین" به این اصول توجه نشده است. تفکر در اسلام از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است که در دیدگاه مقام معظم رهبری به عنوان یک اصل مهم مطرح شده، اما در "طرح صادقین" این اصل مغفول مانده است.

رسیدن به قرب الی‌الله، "تقرب" و پرورش عبد صالح، "عبودیت" در تعلیم و تربیت اسلامی هدف غایی و نهایی است و از این رو برای داشتن نظام جامع تعلیم و تربیت باید در رأس اصول قرار بگیرد؛ هم‌چنین "تفکر" که در اسلام از اهمیت والایی برخوردار، و از ملزومات هر پاسدار در عملکرد صحیح در صحنه و میدان عمل است نیز غفلت شده است.

دیگر اصول در "طرح صادقین" در حیطه اعتقادی به بیان ویژگیهای اهل ایمان پرداخته و تأکید و توجهی که در دیدگاه مقام معظم رهبری بر اصول شده و ژرف اندیشی و عمق نگاه ایشان به مسئله تعلیم و تربیت قابل تأمل و بررسی است. انسان تربیت شده با دیدگاه مقام معظم رهبری انسانی برای تمام زمانها و تمام مکانها است؛ لیکن در "طرح صادقین" این جامع الاطراف بودن مشاهده نمی‌شود.

جدول ۴: مقایسه اصول تعلیم و تربیت در دیدگاه مقام معظم رهبری با اصول حاکم بر "طرح صادقین" (حیطه اجتماعی)

اصول حاکم بر "طرح صادقین"	اصول تربیت در دیدگاه مقام معظم رهبری
میدانی و عملی بودن	محیط
	تکلیف
تدریجی و استمرار	استمرار
اصولی که در "طرح صادقین" به آنها پرداخته نشده است.	معلم
	محتوا

در حیطه اجتماعی به دو اصل معلم و محتوا توجه نشده است در حالی که مقام معظم رهبری نقش معلم را در تربیت نقش "تراز اول" و تعیین کننده در سرنوشت ملت و کشور می‌داند و برای تحقق تربیت اسلامی نیز بر اسلامی شدن محتوا تأکید کرده‌اند؛ اما این دو اصل در "طرح صادقین" مورد غفلت قرار گرفته است.

دیگر اصول این حیطه نیز با بیان ویژگیهای انسان مؤمن تلاش می‌کند تا به اصول حیطه

اجتماعی در دیدگاه مقام معظم رهبری نزدیک شود؛ ولی بیان ویژگی هر اصل با تأکید بر اهمیت و نقش آن اصل در تربیت دو مقوله جدا از هم است. اصول در حیطه اجتماعی به دلیل حضور پاسداران در متن جامعه و زندگی در کنار آحاد مردم، یعنی اهمیت اصول در حیطه اجتماعی، که در دیدگاه مقام معظم رهبری بخوبی تبیین شده، اصل تکلیف اوج جامعه مداری و منطبق بر تربیت اجتماعی است که مقام معظم رهبری با نکته سنجی به آن پرداخته‌اند.

جدول ۵: مقایسه اصول تعلیم و تربیت در دیدگاه مقام معظم رهبری با اصول حاکم بر "طرح صادقین" (حیطه اخلاقی)

اصول حاکم بر "طرح صادقین"	اصول تربیت در دیدگاه مقام معظم رهبری
مؤمنانه و صادقانه بودن	اخلاق

در اصول حاکم بر "طرح صادقین"، برخی از فضایل و رذایل اخلاقی بیان شده است. در دیدگاه مقام معظم رهبری بجز چند مورد، که به پاره‌ای از صفات اخلاقی اشاره کرده‌اند، واژه عام "اخلاق" را در تربیت به خدمت گرفته‌اند. آنجا که مقام معظم رهبری اخلاق را علم می‌دانند و یا آنجا که اخلاق را درس معرفی می‌کنند، اهمیت اخلاق را در تربیت اسلامی بیان می‌کنند. بنابراین اخلاق چیزی فراتر از شجاعت، صبر، ایثار، ایمان و تعهد است که فهم این مطلب نیازمند تأمل و تدبر است.

بنابراین می‌توان گفت اصول حاکم بر "طرح صادقین" تنها به بیان تجلیات اخلاق در انسان اشاره دارد. اخلاق موضوعی است که در اصل "اخلاق" در دیدگاه مقام معظم رهبری ظهور و تجلی یافته و این دقیقاً چیزی است که در تربیت پاسدار انقلاب باید به آن توجه کرد و در "طرح صادقین" نادیده انگاشته شده است.

با توجه به این موارد الگوی ذیل نشان‌دهنده جامعیت اصول تربیت در دیدگاه مقام معظم رهبری است و می‌تواند به عنوان اصول تربیتی در این طرح تکمیل کننده اصول حاکم بر "طرح صادقین" باشد.

می‌گرفت و باید ایفای نقش کند، تدوین و طراحی می‌شد.

در این تحقیق پس از استخراج و بررسی بیانات مقام معظم رهبری در حوزه تربیت، سیزده اصل تربیتی که عبارت است از هشت اصل "تربیت همراه جسم و روح، تدین، تعبد، تقرب، عبودیت، حیات طیبه، تفکر، تکریم" در حیطه اعتقادی و پنج اصل "معلم، محتوا، محیط، تکلیف و استمرار" در حیطه اجتماعی و یک اصل "اخلاق" در حیطه اخلاقی مشخص شد. این اصول، مبنای بررسی اصول حاکم بر "طرح صادقین" است.

در حیطه اعتقادی اصولی همچون تقرب، عبودیت، حیات طیبه، تفکر نشاندهنده اشرف تام و تمام مقام معظم رهبری بر حوزه تعلیم و تربیت است که هیچ بعدی از ابعاد اعتقادی را در بیان اصول این حیطه فروگذار نکرده‌اند. پرورش عبد صالح عالترین مرتبه و غایت نهایی در تربیت است. حیات طیبه همان جامعه مهدوی است که به مسلمانان وعده داده شده است. تکریم یا محترم شمردن نفس انسانی از اصولی است که اسلام به آن اهمیت والایی داده است و همه اینها نشان از توجه دقیق مقام معظم رهبری به مسائل در حوزه تربیت دارد.

در حیطه اجتماعی، مقام معظم رهبری نقش معلم را در تعیین سرنوشت ملت، تعیین کننده تراز نقش والدین می‌داند و این نقش را "تراز اول" بیان می‌کنند و می‌فرمایند در تربیت اسلامی، محتوا باید اسلامی شود؛ آنچه در نظام تعلیم و تربیت مورد غفلت و بی‌توجهی قرار گرفته است.

در حیطه اخلاقی مقام معظم رهبری تأکید دارند که اخلاق فقط یک یا چند صفت و یا ردیله اخلاقی نیست و باید اخلاق را به عنوان یک علم مورد مطالعه و بررسی قرار داد تا بتوان جامعه‌ای اخلاقی به وجود آورد. از این رو صفاتی هم چون شجاعت یا جبن، شهادت و ایثار یا دنیاطلبی و آز، تنها می‌توانند در معرفی اخلاق به ما کمک کنند.

این تحقیق نشان داد که آنچه در "طرح صادقین" به عنوان اصول حاکم بر طرح بیان شده است، نقاط ضعف و کاستی‌هایی دارد که می‌توان این نقاط ضعف را با اصول تربیتی در دیدگاه مقام معظم رهبری به نقاط قوت تبدیل کرد تا این طرح از پشتوانه محکم و متقن برخوردار شود. بر همین اساس الگویی ترسیم شد. این الگو نشان داد که مسئولان تربیتی سپاه برای طراحی و تدوین دوره‌ها و طرح‌های تربیتی تلاش کرده‌اند؛ اما می‌توان این تلاش را با اصلاح اصول تعلیم و تربیت در سپاه مبتنی بر دیدگاه مقام معظم رهبری بهبود و ارتقا بخشید.

منابع

- افخمی اردکانی، محمدعلی؛ بهشتی، سعید (۱۳۸۶). تبیین مبانی و اصول تربیت اجتماعی در نهج البلاغه. س ۲. ش ۴: ۳۹-۷.
- امام خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۳). نرم افزار حدیث ولایت (مجموعه رهنمودهای مقام معظم رهبری)، ویرایش دوم.
- باقری، خسرو (۱۳۸۹). نگاهی دوباره به تربیت اسلامی. ج اول. چ ۱۸. تهران: انتشارات مدرسه.
- بانکی‌پور فرد، امیرحسین؛ قماش، احمد (۱۳۸۰). تعلیم و تربیت از دیدگاه مقام معظم رهبری. تهران: نشر تربیت اسلامی.
- تقی‌پور ظهیر، علی (۱۳۸۶). اصول و مبانی آموزش و پرورش. چ سوم. تهران: دانشگاه پیام نور.
- جمعی از نویسندگان (۱۳۸۷). فلسفه تعلیم و تربیت. چ دهم. قم: انتشارات اسلامی.
- شورای عالی انقلاب فرهنگی (۱۳۹۰). سند تحول بنیادین آموزش و پرورش.
- شکوهی‌یکتا، محسن (۱۳۷۷). تعلیم و تربیت اسلامی (مبانی و روشها). تهران: شرکت چاپ و نشر کتابهای درسی ایران.
- شکوهی، غلامحسین (۱۳۷۸). تعلیم و تربیت و مراحل آن. چ ۲۰. مشهد: به نشر.
- شریعتمداری، علی (۱۳۹۲). اصول تعلیم و تربیت. چ ۲۳. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- شهبازی، زلیخا (۱۳۸۸). تبیین مبانی، اصول و روشهای تربیت اجتماعی در اسلام از منظر قرآن و نهج البلاغه.
- جوهری، زهرا (۱۳۹۰). اصول و مبانی تربیت از دیدگاه امام علی علیه السلام در نهج البلاغه. اولین همایش ملی آموزش در ایران ۱۴۰۴.
- حسینی‌زاده، سیدعلی؛ شرفی جم، محمدرضا (۱۳۹۲). نقد و بررسی اصول تعلیم و تربیت فمینیسم لیبرال از دیدگاه اسلام. تعلیم و تربیت اسلامی. س ۲۱. ش ۱۸: ۵۰-۲۵.
- حیدری، سمیرا؛ زیبا کلام، فاطمه (۱۳۸۷). بررسی دیدگاه ابن سینا در باب تعلیم و تربیت، مبانی، اصول، اهداف، محتوا، روش. روانشناسی و علوم تربیتی. س ۳۸. ش ۳: ۱۱۳-۸۹.
- رزمجو، حسین (۱۳۸۰). مبانی تربیت و اخلاق.
- صمدی، معصومه؛ دوابی، مهدی؛ اقبالیان، طاهره (۱۳۹۲). مبانی، اصول و روشهای تربیت اخلاقی مقاله در سیره پیامبر و اهل بیت علیهم‌السلام. پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی. س ۲. ش ۱۶: ۶۴-۳۷.
- کشاوری، رقیه (۱۳۹۰). اصول و شیوه‌های تربیت انسان در سوره مبارکه انعام. فصلنامه قرآنی کوثر. ش ۴۱: ۶۳-۴۰.
- مسعودی، هما (۱۳۷۹). بررسی مبانی و اصول تربیتی در سیره انبیا در قرآن. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه اصول دین.
- مشایخی، شهاب‌الدین (۱۳۹۰). اصول تربیت از دیدگاه امام علی علیه السلام. مجله حوزه و دانشگاه. ش ۷۷.

- مطهری، مرتضی (۱۳۷۶). تعلیم و تربیت در اسلام. ج ۲۸. قم: انتشارات صدرا.
- ملکی، حسن (۱۳۸۷). تعلیم و تربیت اسلامی دیدگاه شهید مطهری. فصلنامه مصباح - تعلیم و تربیت اسلامی. س ۱۳. ش ۵۰.
- ندائی، هاشم (۱۳۷۴). نگاهی گذرا به مبانی تعلیم و تربیت در رئالیسم اسلامی. فصلنامه مصباح. ش ۱۵: ۱۶ - ۷.
- نیازی، فتاح (۱۳۷۵). بررسی اصول، اهداف و روشهای تربیت از دیدگاه قرآن.

